

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่ออบรมเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาบนพื้นฐานของทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการให้เด็กได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้มีโอกาสริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องและเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้เป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง (กรมวิชาการ, 2540, น. 10-16) สอดคล้องกับ (สุวิมล ตั้งสัจพจน์, 2540, น. 27) กล่าวว่า การเรียนระดับปฐมวัยเป็นการเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถของเด็ก โดยเฉพาะความสามารถด้านกล้ามเนื้อมือซึ่งควรให้ความสำคัญยิ่งเพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความพร้อมทางการเรียนและเด็กในวัยนี้ต้องการพัฒนาอย่างเต็มที่โดยเฉพาะทักษะการใช้มือ ซึ่งสามารถฝึกฝนได้โดยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก (เต็มสิริ เนาวรังสี, 2544, น. คำนำ) กล่าวว่า เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก

สิริมา ภิญ โญอนันตพงษ์ (2553, น. 115-116) ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กก่อนปฐมวัยจะไม่รวดเร็วเหมือนวัยทารก แต่จะเป็นอัตราที่คงที่ ส่วนที่พัฒนามากได้แก่ วุฒิภาวะระบบประสาท ปรากฏมาในภาพของกล้ามเนื้อมัดต่างๆ จะแข็งแรง และทำงานประสานกันทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว สามารถทรงตัวได้ดีขึ้น อาจแบ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ กล้ามเนื้อใหญ่ เด็กปฐมวัยจะมีอัตราการพัฒนาเป็นไปตามวัย เช่น อายุ 4 ปี จะสามารถเดินลงบันไดแบบสลับเท้าได้ดีกว่าเด็กอายุ 3 ปี หรือการกระโดด เด็กอายุ 3 ปี จะกระโดดเท้าพร้อมกัน อายุ 4 ปี จะสามารถกระโดดด้วยเท้าข้างเดียวและเมื่ออายุ 5 ปี จะกระโดดสลับเท้าได้ เป็นต้นไป การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในกล้ามเนื้อเล็กโดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือจะพัฒนามากเช่นกัน ในการวาดภาพตามแบบ เด็กจะวาดรูปวงกลมได้ที่อายุ 3 ขวบ วาดรูปสี่เหลี่ยมได้ที่อายุ 4 ขวบ และวาดรูปสามเหลี่ยมได้ที่อายุ 5 ขวบ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านกล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์กันระหว่างมือกับตา เช่นการร้อย การตัดกระดาษ และการวาดภาพอย่างอิสระ

Gesell (1940) ได้กล่าว ถึงทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายว่า การที่เด็กแสดงความสามารถในการจัดกระทำกับวัตถุ เช่น การเล่นลูกบอล การขีดเขียน เด็กต้องใช้ความสามารถของการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือซึ่ง

เป็นพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการเจริญเติบโตของระบบประสาทและการเคลื่อนไหว ประกอบกัน ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญของเด็กในวัยนี้คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหว การทำงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ การพัฒนาความสามารถในการควบคุมร่างกาย การบังคับส่วนต่างๆ ของร่างกาย และได้แบ่งพัฒนาการเด็กออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว (Gross Motor Development) เป็นความสามารถของร่างกายที่ครอบคลุมถึงการบังคับอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหวทั้งหมด

2. พฤติกรรมด้านการปรับตัว (Fine Motor or Adaptive Development) เป็นความสามารถในการประสานงานระหว่างระบบการเคลื่อนไหวยกัระบบความรู้สึก เช่น การประสานงานระหว่างตากับมือซึ่งดูได้จากความสามารถในการใช้มือของเด็ก เช่น ในการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นลูกบาศก์ การสั่นกระดิ่ง การแกว่งกำไล ฯลฯ ฉะนั้นพฤติกรรมด้านการปรับตัวจึงสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางด้านการเคลื่อนไหว

3. พฤติกรรมด้านภาษา (Language Development) ประกอบด้วยวิธีสื่อสารทุกชนิด เช่น การแสดงออกทางหน้าตาท่าทาง การเคลื่อนไหวท่าทางของร่างกาย ความสามารถในการเปล่งเสียง และภาษาพูดการเข้าใจการสื่อสารกับผู้อื่น

4. พฤติกรรมด้านนิสัยส่วนตัวและส่วนรวม (Personal Social Development) เป็นความสามารถในการปรับตัวของเด็กระหว่างบุคคลกับบุคคลและบุคคลกับกลุ่ม ภายใต้ภาวะแวดล้อมและสภาพความเป็นจริงนับเป็นการปรับตัวที่ต้องอาศัยการเจริญเติบโตของสมองและระบบการเคลื่อนไหวประกอบกัน

ความสามารถของกล้ามเนื้อมือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น. 82) วิธีการส่งเสริมความสามารถกล้ามเนื้อมือ คือทำได้โดยการฝึกฝนการทำงานโดยใช้มือ นิ้วมือ และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา โดยให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายให้เด็กได้ฝึกฝนจากง่ายไปยากตามความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การหยิบจับสิ่งของ การพับ ฉีก ตัด ปะกระดาษา การพิมพ์ภาพ การขยำ การร้อยลูกปัด การรูดซิพ การติดกระดาษ ซึ่ง (Mayesky, 1998, p. 103-105 ; อ้างอิงจาก วรณี อยู่คง, 2547) กล่าวว่า กล้ามเนื้อมือจะมีการพัฒนาที่ดีที่สุดในช่วงอายุ 4-5ขวบ การพัฒนากล้ามเนื้อมือควรทำต่อเนื่องและ

สม่ำเสมอจึงควรจัดกิจกรรม เช่น การลากเส้น การวาดภาพ การฉีก ตัด ปะกระดาษให้เป็นรูปต่างๆ และการปั้น ซึ่งล้วนเป็นการส่งเสริมความสามารถของกล้ามเนื้อมัดเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วน (กัลยา ตันติผลาชีวะ, 2540, น. 20) กล่าวว่าเด็กอายุ 4-5 ขวบ แตกต่างจากเด็กในระดับประถมศึกษา เนื่องจากวัยเด็กเล็กเกิดการหิบบ้างสิ่งใด ยังไม่คล่องตัว กล้ามเนื้อยังต้องการการสร้างเสริมความแข็งแรง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Kaufman, H.F., 1949, p. 885-888) พบว่าพัฒนาการความสามารถในการใช้นิ้วมือด้วยการวาดภาพระบายสี การฉีก ตัด ปะ การประดิษฐ์เศษวัสดุ และการปั้นนั้นจะนำไปสู่ความสามารถในด้านการเขียนได้ดียิ่งขึ้น และ (Dawson, M.A., 1957, p. 391-392) กล่าวว่าการเล่นที่ดีจะต้องมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี ระหว่างสายตา มือ และการควบคุมกล้ามเนื้อ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การเล่นกับสี การพิมพ์ภาพ การปั้น การฉีก ตัด ปะ การประดิษฐ์เศษวัสดุ การร้อยการสาน การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ และการปั้น ซึ่ง (พรเพ็ญ บัวทอง, 2555, น. 22 อ้างอิงจาก Hammond, 1967, p. 275-282) ได้จัดชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ควรจัด ให้กับเด็กเอาไว้ ดังนี้ 1) การปั้น 2) การประดิษฐ์ 3) การฉีก ตัดปะ 4) การระบายสี 5) การวาดภาพด้วยนิ้วมือ 6) การเล่นบล็อก 7) การวาดภาพด้วยทราย 8) การวาดภาพด้วยฟองสบู่ซึ่งเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการให้กับเด็กปฐมวัย และยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย การฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของเด็กปฐมวัยต่อไปในอนาคต

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542, น. 107) พัฒนาความสามารถในการคิดและการใช้จินตนาการ การสังเกตและเพิ่มพูนการรับรู้ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น และพัฒนาความเชื่อมั่นเกี่ยวกับตนเองในการเลือกใช้วัสดุต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมือ ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สี และมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน พัฒนาทักษะทางสังคมจากการแบ่งปันอุปกรณ์ที่ใช้ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์เหล่านั้น

จากความสำคัญและสภาพการณ์ดังกล่าว จึงทำให้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดของ Gesells เพื่อความสามารถการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งอาจเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยใช้สำหรับส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีความสามารถซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gesell
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของนักเรียนระดับปฐมวัย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนมีพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gesell นักเรียนทุกคนมีคะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาล 2 จำนวน 17 คน โรงเรียนบวรวิทยา ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรต้น

1. ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gesell

1.1 การเคลื่อนไหว ได้แก่ (1) การวาดภาพ (2) การร้อยลูกปัด (3) การปั้น

(4) การฉีก-ตัดปะ

1.2 ภาษา ได้แก่ (1) เพลงตาดู หูฟัง (2) เพลงร่ำระบำชาวเกาะ (3) เพลงนับเลข

1.3 การปรับตัว ได้แก่ (1) การยกน้ำหนักหรือหมุนถัง (2) ดักน้ำกรอกใส่ขวด

1.4 นิสัยส่วนตัวและส่วนรวม ได้แก่ (1) การยกน้ำหนักหรือหมุนถัง (2) ดักน้ำกรอกใส่ขวด (3) การแสดงความเคารพผู้ใหญ่

ตัวแปรตาม ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก หมายถึง การที่เด็กอายุ 4-5 ปี มีความสามารถบังคับกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ให้ทำงานประสานกันได้ เช่น ฉีก ตัด ปะ กระจายลงในภาชนะ เป็นต้น โดยมีหลักการทำงานที่สำคัญ คือ มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่าง มือ นิ้วมือ และตา เพื่อให้

สามารถทำงานได้เป็นอย่างดี วัดได้โดยแบบประเมินความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gesell หมายถึง ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยดังนี้

1. การเคลื่อนไหว ได้แก่ (1) การวาดภาพ (2) การร้อยลูกปัด (3) การปั้น (4) การฉีก-ตัดปะ
 2. ภาษา ได้แก่ (1) เพลงตาคู หูฟัง (2) เพลงร่ำระบำชาวเกาะ (3) เพลงนับเลข
 3. การปรับตัว ได้แก่ (1) การยกน้ำหนักหรือหมุนถัง (2) ตักน้ำกรอกใส่ขวด
 4. นิสสัยส่วนตัวและส่วนรวม ได้แก่ (1) การยกน้ำหนักหรือหมุนถัง (2) ตักน้ำกรอกใส่ขวด
- (3) การแสดงความเคารพผู้ใหญ่

นักเรียนระดับปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาล 2 จำนวน 17 คน โรงเรียนบวรวิทย์ ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนระดับอนุบาล 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Gesell มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กที่ดีขึ้น